

Kamu ve Özel Kesim Sosyal Harcamaları ile Ekonomik Büyüme İlişkisi: Seçilmiş OECD Ülkeleri Analizi

Ersin Nail Sağdıç¹

Fazlı Yıldız²

Özet

Kamu sosyal harcamaları, literatürde çoğunlukla gelir eşitsizliği ve yoksullukla mücadele bağlamında değerlendirilen bir konudur. Alternatif olarak, maliye politikaları temelinde otomatik istikrar sağlayıcılar olarak da ele alınmışlardır. Literatürde, kamu sosyal harcamalarının bileşiminin, sosyal eşitsizliğin azaltılması ve ekonomik büyümenin teşvik edilmesi açısından politika tasarımı önemli bir rol oynadığına dair tartışmalar devam etmektedir. Ancak, bu görüşü destekleyecek yeterli ampirik kanıt bulunmamaktadır. Diğer taraftan, literatürdeki çalışmalar çoğunlukla özel sosyal harcamaları dikkate almamaktadır. Bu çalışmanın amacı, bu alandaki bir boşluğu doldurmak ve OECD ülkelerinde sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerindeki etkisini, kamu ve özel kesim sosyal harcamalar türleri açısından değerlendirmektir. Bu amaçla, 2000-2021 yılları arasında 36 OECD ülkesi özelinde, kamu sosyal harcamaları ve özel sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerindeki uzun dönemli etkisi panel veri analizi ile incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular, kamu sosyal harcamaları ve özel sosyal harcamaların uzun dönemde ekonomik büyüme üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra, nedensellik testi sonuçları; kamu sosyal harcamalarından ekonomik büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi, özel sosyal harcamalar ile ekonomik büyüme arasında ise çift yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

1 Kutahya Dumlupınar University, ersinnailsagdic@dpu.edu.tr (ORCID: 0000-0002-4022-8515)

2 Balıkesir University, fazli.yildiz@balikesir.edu.tr (ORCID: 0000-0003-1387-7883)

1. GİRİŞ

Ekonomik büyüme, ekonomistler ve politika yapıcılar tarafından bir ülkenin refah düzeyinin temel göstergelerinden biri olarak kabul edilmekte; bu doğrultuda gelir düzeyinin artırılması kamu politikalarının öncelikli hedefi olarak belirlenmektedir (Alper & Demiral, 2016). Sosyal harcamalar- eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve sosyal koruma gibi alanlara yönelik kamu harcamaları- hem kalkınma iktisadı hem de kamu maliyesi literatürünün temel inceleme konularındandır. Sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerindeki etkisi, uzun yıllardır iktisat yazınında tartışılmakta ve çeşitli ampirik çalışmalarla incelenmektedir. Bu ilişkinin yönü ve gücü, uygulanan makroekonomik politikalar ve büyüme stratejileri açısından kritik öneme sahiptir.

Sosyal harcamalar, yalnızca toplumsal refahı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda bir ülkenin makroekonomik performansı ve uzun vadeli ekonomik büyüme potansiyeli üzerinde karmaşık etkiler yaratmaktadır. Ekonomik literatürde, sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerindeki etkisi, harcamanın niteliği (üretken ya da tüketim ağırlıklı) ve finansman yöntemine (vergiler, borçlanma veya sosyal katkı payları gibi) bağlı olarak değişkenlik göstermektedir (Barro, 1990; Keshrawani & Srivastava, 2025; Gözen, vd., 2022). Üretken sosyal harcamalar (örneğin eğitim, sağlık ve aktif istihdam politikaları), beşeri sermayeyi geliştirerek uzun vadeli ekonomik büyümeyi teşvik etmektedir. Bu tür harcamalar, iş gücü verimliliğini artırarak ekonomik büyümeye olumlu katkı sağlar (Lucas, 1988; Gemmell, 1996). Diğer yandan, kısa vadeli tüketim talebini artıran veya yalnızca transfer niteliği taşıyan sosyal harcamalar, bütçe dengesini olumsuz etkileyebilir ve finansman yapısının etkin olmaması durumunda büyümeyi sınırlayabilir (Afonso, Schuknecht & Tanzi, 2010). Sosyal harcamalar, aynı zamanda ekonomik döngülerde istikrar sağlayıcı bir rol oynayarak, ekonomik durgunluk dönemlerinde talep eksikliğini telafi eder ve kısa vadeli daralma etkilerini hafifletebilir (Keshrawani & Srivastava, 2025).

Kamu sosyal harcamaları, sosyal koruma fonlarının finansmanı için devletin sigorta primleri ve vergilerle kaynak yaratmasını gerektirir. Bu durum, işletmeler üzerindeki vergi yükünü artırarak yatırım kaynaklarını azaltır ve kayıt dışı ekonomi oluşumuna yol açar. Özel sosyal harcamalar ise, finansmanın birikmiş fonlarla yapılması nedeniyle işletmelerin maliyetlerini arttırsa da, bu kaynaklar yatırımlara yönlendirilir ve ekonomik büyümeye katkı sağlar (Malyovanyi vd., 2018). Sonuç olarak, sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerindeki etkisi tek bir düzlemde değerlendirilemez; harcama türü ve finansman yapısına bağlı olarak bu etkiler farklı yönlerde

şekillenir. Bu nedenle, sosyal refah hedeflerinin makroekonomik istikrarla uyumlu bir şekilde dengelenmesi, politika tasarımıyla kritik bir faktördür (Keshrawani & Srivastava, 2025).

Maliye politikasının ekonomik büyüme üzerindeki etkileri ile özel sektör tüketim ve yatırımlarında dışlama (crowding-out) ve tamamlayıcılık (crowding-in) etkilerinin varlığını inceleyen birçok ampirik araştırma yapılmıştır. Çalışmalar genellikle kamu harcamalarının toplam seviyesine odaklanmışken, bazı araştırmalar bu harcamaların bileşenlerini ve bunların ekonomik faaliyetler üzerindeki farklı etkilerini ele almayı amaçlamıştır. Literatürde, sosyal harcamalar çoğunlukla gelir eşitsizliği ve yoksullukla mücadele bağlamında değerlendirilmiş ve otomatik istikrar sağlayıcılar olarak işlev gördüğü öne sürülmüştür. Kamu sosyal harcamalarının bileşiminin, sosyal eşitsizliğin azaltılması ve ekonomik büyümenin teşvik edilmesi bakımından politika tasarımıyla önemli bir rol oynadığına dair literatürdeki tartışmalar sürmekle birlikte, bu görüşü destekleyecek yeterli ampirik kanıt bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, bu alandaki bir boşluğu doldurarak OECD ülkelerinde sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerindeki etkisini, kamu ve özel kesim sosyal harcama türleri açısından değerlendirmektir. Çalışmanın giriş bölümünü takip eden bölümleri şu şekilde organize edilmiştir. Giriş bölümünün devamında ikinci bölümde, kamu ve özel kesim sosyal harcamalarına ilişkin kavramsal ve teorik çerçeve sunulmuştur. Üçüncü bölümde, sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerindeki etkilerine ilişkin yerli ve yabancı literatürdeki ampirik çalışmalar özet olarak değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde, kamu ve özel kesim sosyal harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisini değerlendirmek için kullanılan ampirik metodoloji tartışılmış ve analizler yapılmıştır. Sonuç bölümünde ise ampirik bulgular çerçevesinde değerlendirmeler yapılarak, sonuçlar ilgili literatürle tartışılmış ve politika önerileri sunulmuştur.

2. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

OECD Sosyal Harcamalar Veritabanı (SOCX), ülkelerin sosyal refah düzeylerini değerlendirirken yalnızca kamu harcamalarını değil, aynı zamanda özel sektör tarafından gerçekleştirilen sosyal harcamaları da dikkate almaktadır. Bu bütüncül yaklaşım, sosyal harcama sisteminin yalnızca devlet bütçesiyle sınırlı olmadığını, özel aktörlerin de sosyal refah sistemine katkı sağladığını vurgulamaktadır (OECD, 2024). OECD SOCX sisteminde kamu sosyal harcamaları, bir ülkenin sosyal güvenlik ve refah sisteminin temelini oluşturan harcamalardır (Adema & Fron, 2019; OECD, 2024). Bu harcamalar, merkezi yönetim, yerel yönetimler ve sosyal güvenlik fonları gibi kamu kurumları tarafından finanse edilir ve düşük gelirli haneler, yaşlılar,

engelliler, işsizler, hastalar ve gençler gibi belirli sosyal risk gruplarına yönelik destek sağlar. OECD, kamu sosyal harcamalarını fonksiyonel alanlara göre sınıflandırarak, toplumun farklı risk gruplarına yönelik politika araçlarını temsil eden bu harcamaları kategorize eder. Bu alanlar; yaşlılık ve sağ kalanlar, sağlık, aile ve çocuk, işsizlik gibi çeşitli toplumsal riskleri kapsamaktadır (OECD, 2019; Adema & Fron, 2019; OECD, 2024).

OECD SOCX sistemine göre özel sosyal harcamalar, kamu sektörü dışında gerçekleştirilen ve sosyal amaç taşıyan harcamaları kapsamaktadır. Bu harcamalar sigorta şirketleri, işverenler veya kâr amacı gütmeyen kuruluşlar tarafından finanse edilen, bireylerin yaşam risklerini azaltmaya yönelik mekanizmaları içerir (Adema, Fron & Ladaïque, 2011; Adema & Fron, 2019). OECD verilerine göre, özel sosyal harcamalar başlıca iki uygulama alanında yoğunlaşmaktadır: Özel sağlık sigortası ve mesleki emeklilik planları (OECD, 2024). Özel sağlık sigortası, işverenler veya bireyler tarafından gönüllü olarak sağlanan sigorta hizmetlerini kapsar ve risk havuzlama ilkesiyle sosyal bir özellik taşır (Adema & Whiteford, 2010). Mesleki emeklilik planları ise işverenlerin çalışanları adına yaptıkları katkılara dayanır ve kamusal emeklilik sistemini tamamlayan bir sosyal güvenlik mekanizması olarak işlev görür (OECD, 2022; Adema & Fron, 2019). Özel sosyal harcamalar, finansman biçimi ve katılım zorunluluğu esas alınarak zorunlu ve gönüllü harcamalar olarak iki temel kategoriye ayrılmaktadır (Adema, Fron & Ladaïque, 2011; OECD, 2024). Zorunlu harcamalar, hükümetin yasa veya düzenleme yoluyla ödeme veya katılımı zorunlu kıldığı özel sektör harcamalarını ifade eder. Gönüllü harcamalar ise katılımın yasal olarak zorunlu olmadığı ancak hükümetin vergi teşvikleri veya sübvansiyonlarla özendirdiği harcamalardır. Zorunlu sistemlerde devlet, özel aktörlerin sosyal güvenlik sürecine katılımını hukuken düzenlerken; gönüllü sistemlerde devlet, piyasa temelli mekanizmaları teşvik politikalarıyla yönlendirir (Adema, Fron & Ladaïque, 2011; Adema & Fron, 2019).

Sosyal harcamalar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki, genellikle iki ana teorik yaklaşım çerçevesinde incelenmektedir. Neoklasik yaklaşım, kamu harcamalarının özel sektör yatırımlarını dışlama etkisi yoluyla azalttığını ve ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediğini savunur. Bu görüşe göre, devlet müdahalesi etkinlik kayıplarına yol açarak vergi yükü ve borçlanma gereksinimlerini artırarak tasarruf ve yatırım kararlarını bozabilir (Nyasha & Odhiambo, 2019). Öte yandan, Keynesyen yaklaşım ve içsel büyüme teorileri, sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkiler yarattığını vurgular. Keynesyen görüş, kamu harcamalarının kısa vadede toplam talebi artırarak ekonomik dalgalanmaları dengelediğini belirtirken (Kar & Taban, 2003), içsel büyüme teorileri eğitim ve sağlık gibi sosyal

harcamaların beşeri sermayeyi güçlendirerek uzun vadeli verimliliği ve büyümeyi artırdığını ileri sürer (Alper & Demiral, 2016). Ayrıca, sosyal güvenlik ve koruma harcamalarının bireyleri hastalık, işsizlik gibi risklere karşı koruyarak üretkenliği teşvik ettiği ifade edilmiştir (Alper & Demiral, 2016). Günümüzde sosyal koruma sistemleri yalnızca toplumsal refahı sağlamaya yönelik bir araç olarak değil, aynı zamanda ekonomik kalkınmayı destekleyen bir mekanizma olarak değerlendirilmektedir. Sosyal koruma, işgücü piyasası dinamikleri, ücret düzeyleri, işgücü verimliliği, yatırım oranı ve genel ekonomik büyüme gibi değişkenlerle doğrudan ilişkilidir (Malyovanyi vd., 2018).

Keynesyen iktisat teorisinde kamu harcamalarının milli gelir üzerindeki etkisi “çarpan katsayısı” aracılığıyla açıklanmaktadır (Tuncer, 2019). Bu yaklaşımda, kamu harcamaları bileşenlerinden biri olan sosyal harcamaların toplam talebi etkileyerek çarpan etkisinin oluşmasını sağlayacağı varsayılır (Öztürk, 2020a). Devletin gerçekleştirdiği transfer harcamalarının etkisi “transfer harcamaları çarpanı” ile ifade edilir. Transfer harcamaları -örneğin emekli maaşları, sosyal yardımlar ve işsizlik ödenekleri- doğrudan mal ve hizmet alımı niteliğinde olmamakla birlikte, gelir elde eden bireylerin tüketim harcamalarını artırması yoluyla toplam talebi genişletir ve dolaylı biçimde üretim ile milli gelir artışına katkı sağlar (Pinar, 2012). Ancak transfer harcamalarının milli gelir üzerindeki etkisi, aynı tutardaki reel kamu harcamalarına kıyasla daha sınırlıdır. Zira reel harcamalar doğrudan otonom talebi artırırken, transfer harcamaları yalnızca gelir aktarımı niteliği taşıyor ve marjinal tüketim eğilimi (MPC) oranında tüketime dönüşür (Yıldırım vd., 2007). Politika açısından bakıldığında, kısa vadeli büyüme hedefleri söz konusu olduğunda, marjinal tüketim eğilimi yüksek olan düşük gelirli hane halklarına yönelik transferlerin daha güçlü bir çarpan etkisi yaratabileceği öne sürülmektedir.

3. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerindeki etkisi, harcama bileşimi, etkinliği ve ülkenin kurumsal kalitesi gibi faktörlere bağlı olarak ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Ampirik çalışmalar, sosyal harcamalar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin yönü, büyüklüğü ve nedenselliği konusunda kesin bir fikir birliği olmadığını ortaya koymaktadır. Bu bölümde sosyal harcamalar ve ekonomik büyüme ilişkisinin incelendiği literatür özetlenmektedir.

Arısoy, Ünlükaplan & Ergen (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Türkiye’de 1960-2005 döneminde sosyal harcama ile ekonomik

büyüme arasında uzun dönemli bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırma, sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Furceri & Zdzienicka (2012), 1980-2005 dönemi için OECD ülkelerinde ait sosyal harcamaların GSYH üzerinde genişletici bir etkiye sahip olduğunu bulmuşlardır. Çalışma, sosyal harcamalardaki %1’lik artışın GSYH’yi %0,1 oranında artırdığını ve çarpan etkisiyle bu oranın %0,6’ya kadar yükseldiğini göstermektedir. Ayrıca, en yüksek etki sağlık ve işsizlik ödemelerinden sağlanmış, sosyal harcamaların tüketim üzerinde olumlu etkiler yaratırken yatırımlar üzerinde bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Alper & Demiral (2016), 2002–2013 döneminde 18 OECD ülkesini kapsayan analizlerinde, eğitim, sağlık ve sosyal koruma harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkilerinin pozitif olduğunu belirlemişlerdir. Bulgulara göre, kamu kesimince yapılan eğitim harcamaları (0.065) büyümeye en fazla katkıyı sağlarken, bunu sağlık harcamaları (0.052) ve sosyal koruma harcamaları (0.024) izlemektedir.

Owino (2017), 1967-2015 döneminde Kenya’da kamu sosyal sektör harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini incelediği çalışmada, eğitim harcamalarının hem kısa hem de uzun vadede ekonomik büyümeyi teşvik ettiğini, buna karşın sağlık ve sosyal güvenlik harcamalarının uzun vadede reel kişi başına GSYİH üzerinde olumsuz etkiler yarattığını tespit etmiştir. Bu bulgular ışığında, ekonomik büyümeyi desteklemek için eğitime yönelik kamu harcamalarının artırılması gerektiği vurgulanmaktadır. Malyovanyi vd. (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, 1980-2013 dönemi arasında OECD ülkelerinde farklı finansman ilkelerine dayalı olarak kamu ve özel sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerindeki uzun dönemli etkileri incelenmiştir. Araştırma bulguları, toplam sosyal harcamaların gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) içindeki payının artmasının ekonomik büyüme oranlarını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Buna karşın, özel sosyal harcamalardaki artışın ekonomik büyümeye olumlu katkı sağladığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, özel sektörün sosyal alanlardaki yatırımlarının, verimlilik artışı ve beşeri sermaye yoluyla ekonomik büyümeyi teşvik ettiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin, ülkelerin benimsemiş oldukları sosyal politika modellerine bağlı olarak farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, sosyal harcamaların büyüklüğünün yanı sıra, bu harcamaların bileşiminin ve finansman ilkesinin de ekonomik performans üzerinde belirleyici bir rol oynadığını vurgulamaktadır.

Cammeraat (2020), 1990-2015 yılları arasında Avrupa Birliği’nin 22 üye Devletinde toplam kamu sosyal harcamasının yoksulluk ve gelir eşitsizliği ile negatif bir ilişki içinde olduğunu, ancak GSYİH büyümesiyle ise ilişkisiz

olduğunu belirlemiştir. Öztürk (2020a), Türkiye’de 1980-2016 dönemi için toplam sosyal harcamalar ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemde bir eşbütünleşme ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, nedensellik testi sonuçlarına göre, toplam sosyal harcamalar ve sosyal harcama türlerinden yalnızca “diğer sosyal politika alanları” kapsamındaki harcamalar dışında kalan sosyal harcama türlerinin ekonomik büyümeye nedensel bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Öztürk (2020b), Türkiye’de 1980-2016 döneminde aynî ve nakdî kamusal sosyal harcamaların ekonomik büyüme ile olan ilişkisini incelemiştir. Çalışmada ulaşılan sonuçlar, aynî ve nakdî kamusal sosyal harcamalar ile GSYH arasında tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunduğunu göstermektedir. Bu bulgular, sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerinde etkili olduğunu savunan Keynesyen ve içsel büyüme modelleriyle uyumlu olduğunu göstermektedir. Başoğlu (2021) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’nin İBBS Düzey 1 bölgeleri üzerinden 2004-2018 dönemini kapsayan bir analiz gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, toplam sosyal harcamalar ve bu harcamaların bileşenlerinden olan eğitim ve sağlık harcamalarının ekonomik büyüme üzerinde pozitif bir etki yarattığı, buna karşın sosyal koruma harcamalarının ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ayas & Aya (2021), Türkiye’de 1988-2018 dönemi verilerini ARDL sınır testi yaklaşımıyla analiz etmiş ve sosyal harcamalar ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemde eşbütünleşme ilişkisi olduğunu tespit etmiştir. Çalışma, sosyal harcamalardaki %1’lik artışın ekonomik büyümeyi %0,12 oranında artırdığını göstermektedir. Bu bulgu, sosyal harcamaların Türkiye’de talep canlandırma aracı olarak kullanıldığını desteklemektedir. Gözen, Sağdıç & Yıldız (2022), 1990–2019 yılları arasında 29 OECD ülkesine ilişkin verileri analiz ederek kamu sosyal harcamaları ile insani gelişmişlik düzeyi arasında uzun dönemli bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Ayrıca, kamu sosyal harcamaları ile insani gelişmişlik düzeyi arasındaki nedensellik ilişkisinin panel genelinde çift yönlü, ülkeler bazında ise farklı yönlerde seyrettiği sonucuna ulaşılmıştır. Zeynallı & Hasanoğlu (2022), 2000-2021 yılları arasında Azerbaycan’da kamu harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmada, ekonomik büyüme üzerinde sağlık ve araştırma harcamalarının olumsuz; eğitim, ekonomik ve sosyal harcamaların ise olumlu etkiler yarattığını belirlemişlerdir. Araştırma, kamu harcamalarının etkinliğine bağlı olarak bu ilişkinin olumlu ya da olumsuz olabileceğini ortaya koymaktadır.

Baço, Duarte & Simões (2024), 1995-2017 yılları arasında 36 OECD ülkesinde dokuz farklı sosyal harcama kategorisi ile gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki dinamik ilişkileri inceledikleri çalışmalarında,

gelir eşitsizliğini azaltırken çıktı büyümesini olumsuz yönde etkilememenin mümkün olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışmanın bulguları, sosyal politika bileşiminin yaşlılık ve hayatta kalanların emekli maaşları, malullük ve aile yardımları ile aktif işgücü piyasası politikalarına daha fazla ağırlık verecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, aktif işgücü piyasası politikalarının ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkiler sağladığı vurgulanmıştır. Diğer taraftan, mevcut konut harcamalarının ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkiler yaratarak gelir eşitsizliğini artırdığı sonucu bulunmuştur. Cooray & Nam (2024), 2008-2019 döneminde 132 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeyi kapsayan çalışmalarında; sosyal güvenlik yardımları, eğitim harcamaları ve sağlık harcamaları dâhil olmak üzere kamu sosyal harcamalarının tüm bileşenlerinin ekonomik büyüme üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca, hükümet etkinliğinin sosyal harcamalar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi pozitif yönde güçlendiren aracılık rolü bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Keshrawani & Srivastava (2025), Hindistan ekonomisinde 1990-2024 dönemi için sosyal sektör harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki kısa ve uzun vadeli etkilerini incelemiştir. Çalışma, sosyal sektör harcamaları ile ekonomik büyüme arasında uzun vadeli bir ilişki olduğunu ve uzun dönemde eğitim, sağlık, iş gücü & istihdam ve su temini & konut harcamalarının büyümeyi olumlu etkilediğini, sosyal refah ve beslenme harcamalarının ise negatif etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Kısa vadede ise, eğitim, sağlık ve su temini & konut harcamalarının olumsuz etkiler yaratırken, iş gücü & istihdam ve sosyal refah & beslenme harcamalarının büyümeyi desteklediği gözlemlenmiştir.

4. MODEL, VERİ VE AMPİRİK ANALİZ

Bu çalışma da 2000-2021 yılları arasında seçilmiş OECD ülkeleri temel alınarak kamu sosyal harcamaları ve özel sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerindeki etkisi panel veri analizi ile araştırılmıştır. Çalışmanın analiz kısmında veri kısıtından dolayı 36 ülke dahil edilerek 2000-2021 yılları temel alınmıştır. Analiz kısmında kullanılan kamu sosyal harcamaları (KSH) ve özel sosyal harcamaları (ÖSH) verisi OECD sosyal harcamalar veri tabanından elde edilmiştir. Ekonomik büyüme (EB) verisi ise Dünya Bankası (WB) veri tabanından elde edilmiştir. Analize dahil edilen OECD ülkeleri; Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Şili, Çekya, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İsrail, İtalya, Japonya, Kore, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Meksika, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik

Devletleri'dir. Kamu sosyal harcamaları ve özel sosyal harcamaların OECD temelinde ekonomik büyüme üzerindeki etkisi 2000-2021 yılları arasında aşağıdaki model yardımıyla tahmin edilmiştir:

$$\text{Model: } EB_{it} = \beta_0 + \beta_1 KSH_{it} + \beta_2 \ddot{OSH}_{it} + e_{it} \quad (1)$$

İlgili modelde i OECD ülkelerini temsil eden kesit sayısını ($N=36$) temsil etmektedir. Eşitlikteki t zaman sayısını ($T=22$), e ise hata terimini temsil etmektedir. KSH kamu sosyal harcamaları, $\ddot{OSH}$ özel sosyal harcamaları, EB ise ekonomik büyümeyi temsil etmektedir. Model de kullanılan değişkenlere ait tanımlamalar ve istatistikler Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1: Değişkenler ve Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Açıklama	Kaynak	
Ekonomik Büyüme	GSYİH Büyüme Oranı	WB	
KSH	Kamu Sosyal Harcamalarının GSYİH Oranı	OECD	
ÖSH	Özel Sosyal Harcamalarının GSYİH Oranı	OECD	
Tanımlayıcı İstatistikler			
	EB	KSH	ÖSH
Ortalama	2.414904	19.96472	2.745028
Medyan	2.515200	19.98000	2.048500
Maximum	24.61557	34.69300	13.49400
Minumum	-16.04002	4.189000	0.024000
Standart Sapma	3.546366	5.954161	2.910176
Çarpıklık	-0.531546	-0.268703	1.883349
Basıklık	8.163647	2.788323	6.209114
Jarque-Bera	917.1828	11.00919	808.0520
Gözlem	792	792	792

Tablo 1 değişkenlere ait istatistikleri özetlemektedir. 2000-2021 yılları arasında 36 OECD ülkesinde en fazla kamu sosyal harcamaya düzeyine sahip olan ülke Fransa (%34,69), en düşük düzeye sahip olan ülke ise Meksika (%4,19)'dır. Özel sosyal harcamaların milli gelire oranının en yüksek olduğu ülke İsviçre (%13,49), en düşük düzey olduğu ülke ise Slovenya (%0,02)'dir. Kamu sosyal harcamalarının ilgili yıllarda ortalaması %19,96, özel sosyal harcamaların ortalaması ise %2,74 düzeyindedir. İlgili verilerden özel sosyal harcamalarının milli gelire payının oldukça düşük seviyelerde olduğu anlaşılmaktadır.

Model tahmininin önce analizde kullanılan verilerin yatay kesit bağımlılıkları ve durağanlık seviyeleri araştırılmıştır. Tablo 2, modelde kullanılan verilen yatay kesit bağımlılık test sonuçları ve birim kök test sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 2: Değişkenlerin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Durağanlık Test Sonuçları

	CD_{LM1}	CD_{LM2}	CD_{LM}	CD_{LMadj}			
EB	6423.541 (0.000)	162.2003 (0.000)	161.3432 (0.000)	77.70527 (0.000)			
KSH	5473.636 (0.000)	135.4398 (0.000)	134.5826 (0.000)	60.72596 (0.000)			
ÖSH	4310.885 (0.000)	102.6830 (0.000)	101.8259 (0.000)	35.64045 (0.000)			
Birim Kök Test Sonuçları							
	Değişken	t-bar	cv10	cv5	cv10	Z[t-bar]	P-value
I(0)	EB	-2.367	-2.040	-2.110	-2.230	-3.757	0.000
I(1)	EB	-3.493	-2.040	-2.110	-2.230	-10.721	0.000
I(0)	KSH	-1.414	-2.040	-2.110	-2.230	2.139	0.984
I(1)	KSH	-2.149	-2.040	-2.110	-2.230	-2.406	0.008
I(0)	ÖSH	-2.058	-2.040	-2.110	-2.230	-1.843	0.033
I(1)	ÖSH	-3.293	-2.040	-2.110	-2.230	-9.484	0.000

Analizin bu aşamasında öncelikle değişkenlerin yatay kesit bağımlılıkları Breusch ve Pagan (1980) CD_{LM1} testi, Pesaran (2004) CD_{LM2} testi, Pesaran (2004) CD_{LM} testi ve Pesaran, Ullah ve Yamagata (2008) CD_{LMadj} testleri ile araştırılmıştır. Tablo 2'den anlaşıldığı üzere modelde kullanılan değişkenlerin tamamında yatay kesit bağımlılığı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Değişkenlerin durağanlıkları ise yatay kesit bağımlılığı olduğu için Pesaran (2007) tarafından geliştirilen CADF birim kök testi ile araştırılmıştır. Tablo 2'den anlaşıldığı üzere değişkenlerin tamamının farklarında durağan hale geldikleri tespit edilmiştir.

Tablo 3: Delta Testi, Model Yatay Kesit Bağımlılığı ve Eşbütünleşme Testi Sonuçları

		İstatistik	p-değeri		
Homojenlik	Delta Tilde	3.661	0.000		
	Delta Tilde adj	4.047	0.000		
Yatay Kesit	CD _{LM}	-2.215	0.000		
Bağımlılığı	CD _{LM-ADJ}	-3.365	0.000		
Eşbütünleşme Testi Sonuçları					
İstatistik	Değer	Z-Değeri	Olasılık	Olasılık (Bootstrap)	Karar
Gt	-2.276	-5.122	0.000	0.000	
Ga	-6.510	-0.753	0.226	0.000	✓
Pt	-11.058	-4.091	0.000	0.000	
Pa	-4.414	-2.344	0.009	0.000	

Değişkenlerin durağanlıklarının tespitinden sonra modelde yatay kesit bağımlılığının varlığı ve modeldeki eğim katsayılarının heterojenliği belirlenmiştir. Bu test sonuçlarına göre eşbütünleşme testi seçilmektedir. Modelde eğim katsayılarının homojenliği Pesaran ve Yamagata (2008) Delta Testi ile araştırılmıştır. Test sonuçları tahmin edilen eşbütünleşme modelindeki eğim katsayılarının heterojen olduğunu göstermektedir. Ayrıca Tablo 3'teki sonuçlar modelde yatay kesit bağımlılığı olduğunu ortaya koymaktadır. Modelde yatay kesit bağımlılığı sorunu ve modelin eğim katsayıları heterojen olduğundan eşbütünleşik ilişkinin varlığı Westerlund (2008) Durbin Hausman Panel Testi ile belirlenmiştir. Elde edilen test sonuçlarına göre 36 seçilmiş OECD ülkesinde 2000-2021 yılları arasında kamu sosyal harcamaları ve özel sosyal harcamaların ekonomik büyüme ile eşbütünleşik olduğuna karar verilmiştir. Diğer bir ifadeyle kamu sosyal harcamaları, özel sosyal harcamalar ve ekonomik büyümenin uzun dönemli ilişki içerisinde olduğu tespit edilmiştir.

Analizin bundan sonraki aşamasında eşbütünleşme katsayıları belirlenmiştir. Tahmin edilen eşbütünleşme modelindeki uzun dönemli katsayılar Eberhardt ve Bond (2009)'un ortaya koyduğu Panel Güçlendirilmiş Ortalama Grup Etkisi (AMG) yöntemiyle araştırılmıştır. Tablo 4, modeldeki uzun dönemli eşbütünleşme katsayı tahminlerini göstermektedir.

Tablo 4: AMG Test Sonuçları

Uzun Dönem Eşbütünleşme Katsayıları			
Bağımsız Değişken	Katsayı (olasılık)	Standard hata	t-stat. (Z)
KSH	-0.6815 (0.000)	0.1235	-5.52
ÖSH	-0.7524 (0.076)	0.4247	-1.77

Analizin bundan sonraki aşamasında eşbütünleşme katsayıları belirlenmiştir. Tahmin edilen eşbütünleşme modelindeki uzun dönemli katsayılar Eberhardt ve Bond (2009)'un ortaya koyduğu Panel Güçlendirilmiş Ortalama Grup Etkisi (AMG) yöntemiyle araştırılmıştır. Tablo 4, modeldeki uzun dönemli eşbütünleşme katsayı tahminlerini göstermektedir. Çalışmada oluşturulan model kamu sosyal harcamaları ve özel sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerinde uzun dönemde etkisi olup olmadığını ortaya koymak amacıyla oluşturulmuştur. AMG sonuçları ele alındığında, 2000-2021 yılları arasında seçilmiş 36 OECD ülkesinde kamu sosyal harcamaları ve özel sosyal harcamalarının ekonomik büyüme üzerinde negatif yönde etkide bulunduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu sosyal harcamalarında %1'lik artışın ekonomik büyümeyi %0.68 oranında azalttığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde özel sosyal harcamalardaki %1'lik artışın ekonomik büyümeyi %0.75 oranında azalttığı tespit edilmiştir.

Tablo 5: Panel Granger Nedensellik Test Sonuçları

Nedensellik Yönü	Gecikme	Gözlem Sayısı	Wbar istatistik	Zbar istatistik	Olasılık
KSH → EB	2	720	1.66035	-1.44131	0.0077
EB → KSH	2	720	3.50556	2.66706	0.1495
ÖSH → EB	2	720	3.68726	3.07162	0.0021
EB → ÖSH	2	720	3.24904	2.09591	0.0361

Çalışmada gerçekleştirilen analizin son aşamasında değişkenler arasında nedensellik ilişkisinin varlığı Dumitrescu ve Hurlin (2012) 'in geliştirdiği Panel Granger Nedensellik Testi yardımıyla araştırılmıştır. Nedensellik testi 20020-2021 yılları arasında 36 OECD ülkesinde kamu sosyal harcamaları ve özel sosyal harcamalar ile ekonomik büyüme arasında nedensellik ilişkisini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Nedensellik test sonuçları, kamu

sosyal harcamalarından ekonomik büyüme doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğunu göstermektedir. Bunun yanında test sonuçları özel sosyal harcamaları ve ekonomik büyüme arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğunu göstermektedir.

5.SONUÇ

Kamu sosyal harcamalarına ilişkin literatür, sosyal eşitsizliği azaltmak ve ekonomik büyümeyi teşvik etmek amacıyla kamu sosyal harcamalarının bileşiminin politika tasarımında önemli bir rol oynadığını öngörmektedir. Bu çalışmada 2000-2021 yılları arasında 36 OECD ülkesinde, kamu sosyal harcamaları, özel sosyal harcamalar ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemli ilişkinin varlığı panel veri analizi ile araştırılmıştır. Analizde öncelikle modele dahil edilen değişkenlerin yatay kesit bağımlılıkları ve buna bağlı olarak durağanlık seviyeleri araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre değişkenlerin tamamında yatay kesit bağımlılığı sorunu olduğu ve değişkenlerin birinci farklarında durağan hale geldikleri tespit edilmiştir. Sonraki aşamada tahmin edilen eşbütünleşme modelinde modelin yatay kesit bağımlılığı ve eşbütünleşme modelindeki değişkenlerin eğim katsayılarının homojenliği araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, modelin yatay kesit bağımlılığına sahip olduğu ve eğim katsayılarının heterojen olduğu belirlenmiştir. Sonraki aşamada oluşturulan modele göre, kamu sosyal harcamaları ve özel sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerindeki uzun dönemli etkisi eşbütünleşme testi yardımıyla belirlenmiştir. Eşbütünleşme test sonuçlarına göre; 2000-2021 yılları arasında 36 OECD ülkesi temelinde kamu sosyal harcamaları, özel sosyal harcamalar ve ekonomik büyüme arasında uzun dönemli eşbütünleşik ilişki olduğu tespit edilmiştir. Analizin sonraki aşamasında eşbütünleşme modelindeki eşbütünleşme katsayıları AMG testi ile belirlenmiştir. AMG test sonuçları, OECD ülkelerinde kamu sosyal harcamaları özel sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerinde negatif etkiye sahip olduklarını göstermiştir. Kamu sosyal harcamalarındaki %1'lik artışın ekonomik büyümeyi %0.68, özel sosyal harcamaların ise ekonomik büyümeyi %0.75 oranında azalttığı tespit edilmiştir. Analizin son aşamasında ise değişkenler arasında nedensellik ilişkisi olup olmadığı incelenmiştir. Panel nedensellik test sonuçlarına göre, kamu sosyal harcamalarından ekonomik büyüme doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu; özel sosyal harcamalar ve ekonomik büyüme arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmanın ampirik bulguları, sosyal harcamaların yalnızca büyüklüğünün değil, aynı zamanda harcama bileşiminin ve finansman yapısının da ekonomik büyüme üzerinde belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, ülkelerin uzun vadeli

ekonomik büyümeyi sürdürülebilir bir şekilde destekleyebilmeleri için, kamu ve özel kesim sosyal harcamalarının etkinliğini artırmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Sonuç olarak, sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerindeki etkisini anlamak, yalnızca mali göstergelerle sınırlı olmayıp; aynı zamanda kurumsal yapı, sosyal politika tercihleri ve finansman ilkeleri gibi faktörlere dayanan bütüncül bir analiz gerektirmektedir.

Kaynaklar

- Adema, W., & Fron, P. (2019), The OECD SOCX Manual – 2019 edition A guide to the OECD Social Expenditure Database (OECD, Unclassified), Erişim adresi: https://www.oecd.org/social/soc/SOCX_Manuel_2019.pdf
- Adema, W., & Whiteford, P. (2010). Public and private social welfare: What happens when governments increase social spending? *OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 111*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/5km6hv72fr89-en>
- Adema, W., Fron, P., & Ladaïque, M. (2011). Is the European welfare state really more expensive? Indicators on social spending, 1980–2012 and a manual to the OECD social expenditure database (SOCX). *OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 124*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/5kg2d2d4pbf0-en>
- Afonso, A., Schuknecht, L., & Tanzi, V. (2010). Public sector efficiency: Evidence for new EU member states and emerging markets. *Applied Economics*, 42(17), 2147–2164.
- Alper, F. Ö., & Demiral (M). (2016). Public social expenditures and economic growth: Evidence from selected OECD countries. *Research in World Economy*, 7(2), 44-51.
- Arisoy, İ. Ünlükaplan, İ., & Ergen, Z. (2010). Sosyal harcamalar ve iktisadi büyüme ilişkisi: Türkiye ekonomisinde 1960 – 2005 dönemine yönelik bir dinamik analiz. *Maliye Dergisi*, 158, 398-421.
- Baçaço, P., Duarte, J., & Simões, M. (2024). Social expenditure composition, inequality and growth in the OECD: Labour market policies are most effective. *Journal of Policy Modeling*, 46, 75-89.
- Barro, R. J. (1990). Government spending in a simple model of endogenous growth. *Journal of Political Economy*, 98(5), 103-125.
- Başoğlu, A. (2021). Sosyal harcamaların ekonomik büyüme üzerine etkileri: Türkiye düzey 1 bölgeleri için panel veri analizi. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 7(1), 21-35.
- Breusch, T.S. and Pagan, A.R. (1980). The lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. *The Review of Economic Studies*, 47(1), 239-253.
- Cammeraat, E. (2020). The relationship between different social expenditure schemes and poverty, inequality and economic growth. *International Social Security Review*, 73(2), 101-123.
- Cooray, A., & Nam, Y. S. (2024). Public social spending, government effectiveness, and economic growth: an empirical investigation. *Applied Economics*, 57(1), 52–66.

- Dumitrescu, E. I., & Hurlin, C. (2012). Testing for Granger non-causality in heterogeneous panels. *Economic modelling*, 29(4), 1450-1460.
- Eberhardt, M. and Bond, S. (2009). Cross-Section Dependence in Nonstationary Panel Models: A Novel Estimator. *Munich Personal RePEc Archive Paper No 17870*. Germany: University Library of Munich.
- Furceri, D., & Zdzienicka, A. (2012). The effects of social spending on economic activity: Empirical evidence from a panel of OECD countries. *Fiscal Studies*, 33(1), 129-152.
- Gemmell, N. (1996). Evaluating the impacts of human capital stocks and accumulation on economic growth: Some new evidence. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 58(1), 9-28.
- Gözen, S., Sağdıç, E. N., & Yıldız, F. (2022). Kamu sosyal harcamalarının insani gelişmişlik üzerindeki etkisi: Seçilmiş OECD ülkeleri analizi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17(1), 92-105.
- Kar, M. & Taban, S. (2003). Kamu harcama çeşitlerinin ekonomik büyüme üzerine etkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 58(3), 145-169.
- Keshrawani, S., & Srivastava, P. (2025). Impact of social sector public expenditure on economic growth in India: A cointegration approach. *South Asian Journal of Social Studies and Economics*, 22(8), 259-266.
- Lucas, R. E. (1988). On the mechanics of economic development. *Journal of Monetary Economics*, 22(1), 3-42.
- Malyovanyi, M., Ivanova, N., Melnyk, K., Nepochatenko, O., & Rolinskyi, O. (2018). Assessment of the social expenditure impact on the economic growth in OECD countries. *Problems and Perspectives in Management*, 16(3), 389-405. doi:10.21511/ppm.16(3).2018.31
- Nyasha, S., & Odhiambo, N. M. (2019). The impact of public expenditure on economic growth: A review of international literature. *Folia Oeconomica Stetinensia*, 19(2), 81-101.
- OECD. (2019). *Social Expenditure Update 2019: Public Social Spending is High in Many OECD Countries*. Paris: OECD Publishing. <https://www.oecd.org/social/expenditure.htm>
- OECD. (2023). *Private social expenditure and the influence of tax systems*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2024). SOCX: The OECD Social Expenditure Database. Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SOCX>
- Owino, B. (2017). Public expenditure in the social sector and economic growth in Kenya. *Journal of Economics and Sustainable Development*, 8(14), 266-276.

- Öztürk, M. (2020a). Sosyal harcama türleri ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği. *Sosyal Güvenlik Dergisi* . 10(1). 107-124.
- Öztürk, M. (2020b). Türkiye’de sosyal harcamalar ve ekonomik büyüme ilişkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(47), 497-519.
- Pesaran, M. H. (2007). A Simple Panel Unit Root Test in the Presence of Cross-Section Dependence. *Journal of Applied Econometrics*, 22, 265-312.
- Pesaran, M. H., Ullah, A. and Yamagata, T. (2008). A Bias-adjusted LM Test of Error Cross-section Independence. *The Econometrics Journal*, 11(1),105-127.
- Peseran, M. H. and Yamagata, T. (2008). Testing Slope Homogeneity in Large Panels. *Journal of Econometrics*, 142, 50-93.
- Pınar, A. (2012). Maliye politikasının makroekonomik temelleri, Maliye Politikası I (Editör: Ataç, B.), Anadolu Üniversitesi AÖF Yayını No: 1530, Eskişehir.
- Tuncer, G. (2019). Keynesyen bölgesel çarpanı. *BİLTÜRK Ekonomi ve İlişkili Çalışmalar Dergisi*, 1(4), 297-309.
- Westerlund, J. (2008). Panel cointegration tests of the Fisher effect. *Journal Of Applied Econometrics*, 23,193-233.
- Yıldırım, K., Karaman, D., & Taşdemir, M. (2007). Makroekonomi (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zeynalı, L., & Hasanoğlu, M. (2022). An Assessment of the impact of public expenditure on economic growth in Azerbaijan. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 5(3), 544-553.